

kün değildir. Şu halde hareket eden şey mesafelerin bir kısmını sıçrama yoluyla katmaktadır. Meselâ bir kareyi çapraz olarak kateden bir karınca hedefine karenin iki kenarını dolaşan karıncadan daha önce ulaşır. Bunu açıklamanın yegâne yolu hedefe daha önce ulaşan karıncanın bazı mekânları sıçrayarak geçtiği gerçeğidir (Cüveynî, s. 439). Nazzâm tafra teorisini açıklamak için bir kuyuya sarkıtılan iki sicim ve üst tarafı alt tarafından daha fazla hareket eden topaç gibi hareketli iki şeyden veya bir cismin iki parçasından birinin diğerini geçtiği bazı örnekler zikretmiştir ki bu örneklerin tamamı öndekinin mesafenin bir kısmını sıçrayarak geçtiğini göstermeyi amaçlamaktadır (Eş'arî, s. 321, 346-347; Cüveynî, s. 434, 441). Nazzâm'ın tafra teorisini, sürekli yaratmanın yanı sıra mücizelerin imkânını kanıtlamak ve ahlâk alanında insanın sıçrama yapması gerektiğine dikkat çekmek amacıyla geliştirildiği kabul edilir (Ebû Rîde, s. 131). Kelâmcıların çoğu, cismin ikinci mekâna uğramadan üçüncü mekâna geçemeyeceğini ileri sürerek tafra görüşüne karşı çıkmışlardır.

#### BİBLİYOGRAFYA :

Eş'arî, *Maḳâlât* (Ritter), s. 321, 346-347; Kâdî Abdülcebbâr, *Fazlû'l-i'tizâl ve Tabakâtü'l-Mu'tezile* (nşr. Fuâd Seyyid), Tunus 1393/1974, s. 263; İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî, *eş-Şâmil* (nşr. Ali Sâmî en-Neşşâr v.dğr.), İskenderiye 1969, s. 434, 439, 441; M. Azîz Nazmî Sâlim, *İbrâhim b. Seyyâr en-Nazzâm ve'l-fikrû'n-naḳdî fi'l-İslâm*, İskenderiye 1983, s. 40-41; Ebû Rîde, *Min Şüyûhi'l-Mu'tezile İbrâhim b. Seyyâr en-Nazzâm*, Kahire 1989, s. 124, 129-131; O. N. H. Leaman, "Tafra", *EP*<sup>2</sup> (İng.), X, 83; J. van Ess, "Abû Eşhâq Ebrâhim b. Sayyâr b. Hâne" al-Nazzâm", *Elr.*, I, 278.



BURHAN KÖROĞLU

### TÂĞÛT

(الطاغوت)

Hak yoldan saptıran, bazılarınca yaratılmışlık üstü konumunda tutulan varlık anlamında bir Kur'an terimi.

Sözlükte "azmak, sınırı aşmak" anlamındaki **tuğvân** (**tuğyân**) kökünden türeyen bir isim / sıfat olup müfred-cemi ve müzekker-müennesi aynı şekilde kullanılır. Asıl mânası "aşırı derecede azgın ve mütecaviz"dir. Bundan hareketle Allah'tan başka tapınılan ve hak yoldan saptıran her varlık, put, şeytan, kâhin ve sihirbaz tâğütun kapsamı içinde düşünülmüştür (Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "tğv", "tğy" md.leri; *Lisânü'l-Arab*, "tğv", "tğy" md.leri). Kur'an-

Kerîm'de tuğyan kavramı otuz dokuz yerde geçer; tâğût ismi sekiz âyette yer alır. Tâğût dışındaki kullanılışlarda kavram birkaç âyette suyun taşması, gözün hedefini şaşması, terazinin dengesinden saptırılıp eksik tartması gibi anlamlarda kullanılır, diğerlerinde dinî ve ahlâkî alanlardaki aşırılıklar, sapkınlıklar, zulüm ve tecavüzler çerçevesinde geçer. Beş âyette bu kavramla Firavun'un azgınlığına atıf yapılır, dört âyette tuğyan ile küfür birbirinin tamamlayıcısı konumunda zikredilir (M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "tğy" md.). Tâğût kelimesinin yer aldığı sekiz âyetten ikisi İslâmiyet'in Mekke döneminde nâzil olmuştur. Nahl sûresinde geçen âyette (16/36) her ümmete bir peygamber gönderildiği, bunların temel hedeflerinin insanlara tâğüttan uzak durup sadece Allah'a kullukta bulunmayı telkin etmekten ibaret olduğu belirtilir. Zümer sûresindeki âyetlerde ise (39/15-17) Allah'tan başkasına kulluk edenlerin hem kendilerini hem etkileri altında kalan kişileri hüsrana sevkettikleri bildirildikten sonra puta (tâğût) tapmaktan sakınıp yalnız Allah'a yönelenlerin ebedî mutluluğa ereceği haber verilir. Medenî sûrelerde yer alan âyetlerde (el-Bakara 2/256-257; en-Nisâ 4/51, 60, 76; el-Mâide 5/60) hak dine karşı çıkan bâtil ehli ve şer odakları konu edinilmiş, bunlara değil Allah'a iman etmenin, tâğütü değil Cenâb-ı Hakk'ı dost edinmenin ve anlaşmazlıkların çözümü için O'nu hakem kabul etmenin önemi vurgulanmıştır. Kur'an-ı Kerîm'de, İslâmiyet'in Medine döneminde Ehli kitap'tan olan yahudilerin dinî ve sosyal hayatta alternatif güç konumunu elde etme yolundaki gayretlerine işaret edilmektedir. Nitekim genelde tâğütla aynı anlama gelen "cibt" kelimesinin yer aldığı âyetin tefsirinde (en-Nisâ 4/51) bu iki kelimenin yahudilerden Huyey b. Ahtab ile Kâ'b b. Eşref'i nitelediğini belirten müfessirler vardır (Taberî, V, 182-185; Mâtürîdî, III, 263-265; ayrıca bk. **CİBT**).

Tâğût kelimesi Ahmed b. Hanbel'in *eI-Müsned*'inde, ayrıca Tirmizi'nin *es-Sünen*'i dışında *Kütüb-i Sitte*'deki rivayetlerde yer almakta (Wensinck, *el-Mu'cem*, "tğy" md.), genellikle Kur'an'daki kullanılışa paralel olarak hak dinin ve hak mâbudun dışında kalan bâtil inançları, putları ve şer odaklarını ifade etmektedir. Kelime hadislerde daha ziyade çoğul şekli olan "tavâgît" biçiminde geçmiştir. Bir hadiste tâğütler ve atalar üzerine yemin edilmesi menedilmiş, hadisin diğer rivayetlerinde tâğütler Câhiliye dönemindeki putlardan Lât ve Uz-

zâ ile açıklanmıştır (Buhârî, "Eymân", 4-6; Müslim, "Eymân" 6).

Tâğût, 1979 yılında İran'da gerçekleştirilen İslâm devriminden sonra Şii dünyasında Batı politikasını ve Amerika Birleşik Devletleri karşıtlığını yansıtmak, söz konusu ülkelerin sosyal düzenini ve rejimlerini yermek amacıyla kullanılan bir siyasî slogan haline gelmiştir. Bu yaklaşım diğer İslâm ülkelerinde de kısmen taraftar bulmuş ve tâğût İslâm karşıtı kabul edilen kişi, kurum, sistem ve anlayışlar için kullanılır olmuştur (krş. *The Oxford Encyclopedia*, IV, 176).

#### BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, III, 128; Taberî, *Câmî'u'l-beyân* (nşr. Sıdkî Cemîl el-Attâr), Beyrut 1415/1995, V, 182-185; Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Ḳur'ân* (nşr. Ahmet Vanlıoğlu), İstanbul 2005, II, 160; III (nşr. Mehmet Boynukalın), s. 263-265, 304-305; IV (nşr. Mehmet Boynukalın), s. 264; VIII (nşr. Halil İbrahim Kaçar), İstanbul 2006, s. 106; XII (nşr. Mustafa Yavuz), İstanbul 2008, s. 315; Elmalılı, *Hak Dini*, II, 868-871, 1368, 1383; IV, 2513; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary of the Qur'an*, Baroda 1938, s. 202-203; M. Kropp, "Beyond Single Words: Ma'ide-Shaytan-Jibt and Taghut", *The Qur'an in its Historical Context* (ed. G. S. Reynolds), New York 2008, s. 208-213; W. Atallah, "Gibt et tagut dans le Coran", *Arabica*, XVII/1, Leiden 1970, s. 69-82; H. Rahman, "Jibt, Taghut and the Tahkim of the Umma", *a.e.*, XXIX/1 (1982), s. 50-59; Abdullah el-Cübûrî, "e't-Ṭâğût fi'l-'Arabîyye", *el-Mevrid*, XXX/1, Bağdad 1423/2002, s. 13-25; T. Fahd, "Ṭâğhût", *EP*<sup>2</sup> (İng.), X, 93-94; Moojan Momen, "Ṭâğhût", *The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World* (ed. J. L. Esposito), New York 1995, IV, 176.



METİN YURDAGÜR

### TAĞLİB

(التغليب)

Aralarımda ilgi bulunan iki şeyden birinin lafzının diğerine tercih edilerek her iki şey için kullanılmasında bir terim.

Sözlükte "yenmek, üstün gelmek" anlamındaki **galebe** masdarından türeyen **tağlib** "galip getirmek, çoğunluğa göre hükmetmek" anlamına gelir. Arap dilinin kadim anlatım şekillerinden olan tağlib, meânî ilminin konuları arasında zâhirî (sözlük) mânasından başka mâna bildiren söz çeşitlerinden sayılan bir ifade tarzıdır (Abdülfeţh Besyûnî, I, 290). Ancak Sübkî tağlibe bedî neveleri arasında da yer vererek onu edebî bir sanat şeklinde göstermektedir ('*Arûsü'l-efrâh*, IV, 473). Gerek anlatım biçimi gerekse edebî sanat olarak tağlib, "aralarındaki bir ilgiden dolayı

bir lafzı diğer lafzı ve anlamını kapsayacak biçimde kullanmak” demektir. Bu sanata tağlîb adının verilmesinin sebebi bir lafzın diğerine üstün tutulup tercih edilmesidir. Meselâ “ebeveyn” kelimesinin zâhirî anlamı “iki baba” olduğu halde “eb” “üm” (anne) kelimesine galip getirilerek annenin lafzını ve anlamını ifade edecek şekilde ikil biçime (tağlîb tesniyesi) dönüştürülmüştür. Tağlîb, daha ziyade galip getirilen lafzın ikil şekline çevrilmek suretiyle gerçekleştirildiğinden nahiv ilminde de söz konusu edilmiş, gerçek ikil değil ona mülhak olan türlerden sayılmıştır. Çünkü gerçek ikilde ikili meydana getiren her iki öge de aynı anlamı belirtir: Kalemân (kalem + kalem) “iki kalem” gibi. Halbuki tesniyeye mülhak tağlîbde onu oluşturan iki öge farklıdır. Bu farklılık üç tağlîb çeşidini ortaya çıkarır. 1. Hem lafız hem anlamları farklı olan: “Eb + üm” anlamında ebeveyn gibi. 2. Lafızlarının harfleri aynı, hareketleri farklı olan: “Ömer (b. Hattâb) + Amr (b. Hişâm = Ebû Cehil)” anlamında Ömeryn gibi. “Ömeryn” ile Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer de kastedilmiştir. Müberred, bununla Hz. Ömer ve Ömer b. Abdülaziz’in kastedildiğine dair görüşü, Cemal Savaşı’nda Hz. Ali’ye “Bize Ömeryn’in (Ebû Bekir + Ömer) sünneti verildi” denilmesini delil getirerek doğru bulmaz (*el-Kâmil*, I, 187). 3. Harf ve hareke bakımından lafızları aynı, anlamları farklı olan: “Göz + göze” (pınar) anlamında ayneyn gibi (Abbas Hasan, I, 118). İster tesniye şeklinde ister başka şekillerde gelsin her durumda tağlîbin galip ve mağlûp olmak üzere iki unsuru vardır. Galip unsur söz içinde geçen, mağlûp unsur ise lafzı ve mânası galip unsurun lafzıyla anlatılan ve söz içinde geçmeyen ögedir. Bu iki öge arasında biri söylenince diğerinin akla gelmesi (telâzüm / tesâhüb), birbirine benzeme (teşâbüh), tanınmışlık (mâlûmiyet) gibi ilgiler bulunur. “Ömeryn”de (Hz. Ömer + Hz. Ebû Bekir) telâzüm / tesâhüb, “kameryn”de (ay + güneş) teşâbüh ilgisi mevcuttur.

Sibeveyhi tağlîb üslûbuna ilk dikkat çeken dil âlimlerinden biridir. Müzekkerin müennese galip geldiğini bir kural olarak belirttikten sonra çok sayıda müennesin yanında bir müzekker unsur bulunursa ibarenin tağlîb yoluyla müzekker şeklinde düzenleneceğini örneklerle açıklamıştır (*Kitâbü Sibeveyhi*, III, 561-563). Aynı konuyu Müberred de ele almıştır (*el-Kâmil*, III, 1173). Arap dilinin, bütün kelimeleri eriller-dişiller şeklinde iki kategoriye ayrılan bir yapıya sahip bulunması sebe-

biyle tağlîb üslûbu çerçevesinde kadınların erkeklerle ortak olduğu birçok husus, iş ve eylem eril kiple ifade edilir. Kur’an’da eril kiple yer alan “ey iman edenler”, “namaz kılınız”, “oruç tutunuz” ifadeleri bunun örneklerinden bazılarıdır. Ancak fiil ve amel kadınlara özgü ise veya kadınları özel bir şekilde ilgilendiriyorsa dişil kip kullanılır. Cennet ve nimetleriyle cehennem ve azabına dair âyetlerde eril kiplerin kullanılmaması tağlîb üslûbunun bir gereğidir. Bilhassa ikil kiple gelen tağlîbler nahiv âlimlerinin çoğunluğuna göre semâî olup kıyas yoluyla üretilemez. Fakat bazı âlimler aralarındaki ilgi, benzeşme ve ayrılmazlık, biri söylenince diğerini hemen akla getirecek şekilde güçlü olup karışıklığa meydan vermeyecekse tağlîbin kıyasla da üretilebileceğini ileri sürmüştür (Abbas Hasan, I, 118; Mişâl Âsî – Emîl Bedî’ Ya’kûb, I, 443). Tağlîb çeşitlerinin hepsi mecazdır, çünkü tağlîbde bir lafız hem kendi anlamını hem de mağlûp unsurun lafız ve mânasını kapsamaktadır. Bu sebeple kendi anlamına delâlet eden yanı hakikat, diğer ögenin anlamına delâlet eden yanı mecazdır (krş. Abbas Hasan, I, 118). Tağlîb üslûbu mücâverre, musâhabe, müşâkele ve umûmül’-mecâz gibi alâkalarla mürsel mecazdan sayılmıştır (Teftâzânî, II, 50-55; Zerkeşî, III, 312).

Tağlîbde lafzın galip unsura tercih edilmesinde erkeklik, önem, güç ve kudret, akıllılık, ekseriyet, fesahat, belâgat, lafız ve anlam bakımından üstünlük, lafzî hafiflik, şöhrat ve şeref gibi sebepler zikredilmiş, bunlara bağlı olarak birçok tağlîb türü tesbit edilmiştir. 1. Müzekkerin müennese tağlîbi. “Şems ve kamer” anlamında kameryn kelimesi bunun örneklerinden biridir. Şems ortası sâkin olduğu için daha hafif sayılmasına rağmen kamerin eril olması tercih sebebi teşkil etmiştir. “و جمع الشمس والقمر” âyetinde (el-Kıyâme 75/9) fiilin eril özneye uygun bulunması ve Hz. Meryem’den söz eden “و كانت من القانتين” âyetinde (et-Tahrîm 66/12) “القانتات” yerine “القانتين” eril sığın gelmesi bu nevi tağlîbdendir. İkinci örnekte Hz. Meryem’in kullu (taat ve takvâ) erkekler derecesine ulaştığına tağlîb üslûbu ile işaret edilmiştir (Zerkeşî, III, 302-303; İbn Ya’kûb el-Mağribî, II, 52-53). Müennesin müzekkere tağlîbi nâdirdir. 2. Lafız itibariyle daha hafif olanın ağır olana tağlîbi. İbn Sîde’ye göre (*el-Muḥkem*, II, 109) “Ebû Bekir + Ömer” anlamında Ömeryn kelimesi bu türdendir. Ömer terkîp halinde bulunan Ebû Bekir’den daha hafif görülmüştür. İbnü’l-Hâ-

cib, Ömer’in bütün faziletlerinin Ebû Bekir’de toplandığını ve bunun alt düzeydeki üstü tağlîbi nevinden sayıldığını belirtmiştir. Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm’a göre ise hilâfet günlerinin daha uzun, kendisinin daha meşhur ve daha müessir olması sebebiyle Ömer lafzı tercih edilmiştir (İbnü’s-Sikkît, s. 402; Zerkeşî, III, 312-313). 3. Daha meşhur ve üstün konumda olanın böyle olmayana tağlîbi. “Mağrib + meşrik” anlamında meşrikayn gibi (*ez-Zuhuruf* 43/38). Çünkü doğu yönü batı yönüne göre daha meşhur ve değerlidir (*a.g.e.*, a.y.). 4. Akıllı varlıkların diğerlerine tağlîbi. Nûr sûresinde (24/45) insanlar ve hayvanlar “dâbbe” kavramı içinde zikredildikten sonra her iki kategoriye kapsayacak şekilde insanlara has zamirin (hüm) getirilmesi gibi. 5. Sayıca çok olanın aza tağlîbi. İman etmeyenlerin Şuayb’ı ve ona iman edenleri kastederek, “Veya siz bizim dinimize geri dönersiniz” demeleri gibi (el-A’raf 7/88). Bu örnekte müminlere ait olan geri dönme fiili tağlîb yoluyla Şuayb’ı da kapsamaktadır; halbuki Şuayb hiçbir zaman onların dinini benimsememişti ki geri dönmesi söz konusu olsun (*a.g.e.*, III, 309). 6. Çoğul kipinin ikil ve tekil kipe tağlîbi. Yûnus sûresinin 87. âyetinde Hz. Mûsâ ve Hârûn’dan ikil kiple söz edilirken âyetin devamında, “Evlerinizi namaz kılınacak mekânlar haline getirin ve hepiniz namazı eda edin” buyurularak tağlîb yoluyla çoğul kipinin kullanılmasının sebebi, bu amellerin sadece Mûsâ ve Hârûn’a yönelik değil her mükellefi kapsadığını ifade etmektir (Besyûnî, I, 291-292). 7. Muhatapın gâibe tağlîbi. Naml sûresinin 55. âyetinde geçen “بل أنتم قوم تجهلون” (Doğrusu siz beyinsizliği seçmiş bir toplumsunuz) ifadesinin son kelimesi kurala göre يجهلون şeklinde gâib sığasında olması gerekirken muhatap zamiri olan “أنتم” alâkasıyla muhatap biçiminde gelmiştir. 8. Kuvvetli olanın zayıfa tağlîbi. Ebeveyn ile vâlideynde babanın anneye tağlîbi bu kabildendir. Daha büyük ve daha geniş olanın böyle olmayana tağlîbi de bu gruba dahildir. Bahr kelimesinin aynı zamanda “nehir” anlamında kullanıldığı “و ما يستوى البحرين” (İki deniz [ırmak + deniz] eşit olamaz) âyetinde olduğu gibi (Fâtır 35/12). 9. Özeline genele tağlîbi. “İşte bu, iki elinin önceden yapıp gönderdiği amellerin yüzündendir” beyanında (el-Hac 22/10) işlerin çoğu iki elle yapıldığı için bütün organların işlediği amelleri kapsamak üzere tağlîb üslûbu ile ifade edilmiştir. Kemalpaşazâde’nin *Risâle fi tahkiki’t-tağlîb*, Gelenbevi’nin Türkçe *Ri-*

*sâle-i Tağlib* ve Muhammed Emîn el-Muhibbî'nin *Cene'l-cenneteyn fi nev'ayi'l-müşenneyeyn* adlı eseri bu konudaki müstakil çalışmalarıdır.

#### BİBLİYOGRAFYA :

Tehânevî, *Keşşâf*, II, 1089-1090; Sibeveyhi, *Kitâbü Sibeveyhi* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1972, III, 561-563; İbnü's-Sikkît, *İslâhu'l-mançik* (nşr. Ahmed M. Şâkir - Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1987, s. 394-402; Müberred, *el-Kâmil* (nşr. M. Ahmed ed-Dâîf), Beyrut 1406/1986, I, 186-188, 366-367; III, 1173; İbn Sîde, *el-Muhkem ve'l-muhîttü'l-a'zam* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî), Kahire 1391/1971, II, 109; İbnü's-Şecerî, *el-Emâlî* (nşr. Mahmûd M. et-Tanâhî), Kahire 1413/1992, I, 19-20; İbn Ufûr el-İşbîlî, *Şerhu Cümeli'z-Zeccâcî* (nşr. Fevvâz eş-Şa'âr), Beyrut 1419/1998, I, 68-71; Hatib el-Kazvîni, *el-İzâh fi 'ulümü'l-belâğa* (nşr. M. Abdülmün'im Hafâcî), Kahire 1400/1980, s. 181-182; Tîbî, *et-Tibyân fi 'ilmî'l-me'ânî ve'l-bed' ve'l-beyân* (nşr. Hâdî Atıyye Matar el-Hilâlî), Beyrut 1407/1987, s. 293-294; Bahâeddin es-Sübkî, *'Arûsü'l-efrâh* (Şürûhu't-Telhîş içinde), Kahire 1937, II, 50-55; IV, 473; Teftâzânî, *el-Muhtaşar* (a.e. içinde), II, 50-55; Zerkeşî, *el-Burhân*, III, 302-313; İbn Ya'kûb el-Mağribî, *Mevâhibü'l-fettâh* (Şürûhu't-Telhîş içinde), Kahire 1937, II, 50-55; Abbas Hasan, *en-Nahvü'l-vâfi*, Kahire 1975, I, 118-119; Mişâl Âsî - Emîl Bedî' Ya'kûb, *el-Mu'cemü'l-muşaşal fi'l-luğa ve'l-edeb*, Beyrut 1987, I, 443; Besyûnî Abdülfettâh Besyûnî, *'İlmü'l-me'ânî*, Kahire 1408/1987, I, 290-292; Ahmed Matlûb, *Mu'cemü'l-muştalahâtî'l-belâgiyye ve te'avvürühâ*, Beyrut 1996, s. 393-394.



İSMAIL DURMUŞ

### TAĞLİB (Benî Tağlib)

( بنو تغلب )

Adnânîler'e mensup  
bir Arap kabilesi.

Adnânîler'den Benî Rebîa'nın Benî Bekir b. Vâil gibi başlıca kollarından biridir. Kabileye adını veren Tağlib b. Vâil'in asıl isminin Disâr olduğu, düşmanlarına galip gelmesi yolundaki babasının temennisiyle Tağlib diye adlandırıldığı kaydedilir (İbn Hazm, s. 302). Bu kabileye nisbet edilenler Tağlebî (Tağlibî) şeklinde anılır. Ganm, Evs ve İmrân adlarında üç oğlu bulunan Tağlib'in soyu daha ziyade Ganm vasıtasıyla devam etmiştir. Bekir b. Hubeyb b. Amr b. Ganm'ın altı oğlu (Cüşem, Mâlik, Amr, Sa'lebe, Hâris, Muâviye) ve onların soyundan gelenler kabilenin başlıca kollarını oluşturmakta, bunlara Arâkim denilmektedir. Benî Züheyr b. Cüşem, Benî Attâb b. Sa'd b. Züheyr, Benî Şu'be, Benî Hamdân kabilenin önemli alt kolları arasındadır. Başlangıçta Tihâme bölgesinde yaşayan Benî Tağlib zamanla Hicaz, Necid ve Bahreyn'e yayıldı. Daha sonra kuzeye doğru ilerleyip İs-

lâm'dan sonra da devam eden bir süreçte Irak ve Suriye'nin yanı sıra el-Cezire bölgesindeki Diyâirebia'ya, özellikle Musul, Sincar ve Nusaybin çevresine göç etti. Böylece kabile, Bizans ve Sâsânîler'in yanı sıra onların müttefiki olan Gassânî ve Lahmîler'e komşu oldu. Bölgede genellikle Hıristiyanlık hâkim olduğundan Benî Tağlib mensupları diğer birçok Arap kabilesi gibi çoğunlukla bu dine girdiler. Araplar'ın en büyük ve güçlü kabilelerinden olan Benî Tağlib bilhassa Câhiliye döneminde savaşırlığı ve saldırganlığıyla meşhurdur.

Sâsânî İmparatoru II. Sâbûr (Şâpûr, 309-379), Suriye seferinde Benî Tağlib'e ait topraklara saldıracak çok sayıda esir alıp bunları Bahreyn, Dârin ve çevresine nakletti (Taberî, II, 57). Kabile V-VI. yüzyıllarda Kuzey ve Orta Arabistan'da devlet kuran Kindeliler'in hâkimiyetine girdi ve Kinde Hükümdarı Hâris b. Amr'ın 525'te Hîre'yi ege-menliği altına almasına yardımcı oldu.

Yemen hâkimiyetini kabul eden Rebîa ve Mudar kabileleri, Yevmü Hazâz adı verilen savaşta Benî Tağlib'in reisi Küleyb (Vâil) b. Rebîa ve meşhur savaşçısı Seffâh lakaplı Seleme b. Hâlid et-Tağlibî kumandasında kazandığı büyük galibiyetle Yemen hâkimiyetinden kurtuldular. Bu başanda önemli rol oynayan Benî Tağlib reisi Küleyb b. Rebîa, Rebîa ve Mudar kabileleri tarafından lider olarak tanındı. Ancak zamanla yetkilerini aşan bazı davranışları yüzünden kabilelerin nefretini kazandı; kayınbiraderi ve Benî Bekir b. Vâil'in ileri gelenlerinden olan Cessâs b. Mürr'e tarafından öldürüldü. Zira Küleyb, Cessâs b. Mürr'e'nin teyzesi Besûs bint Münkız et-Temîmî'nin bir dişi devesini kendisine ait otlağa girdiği için yaralamıştı. Küleyb'in şair kardeşi Mûhelhil'in ağabeyinin öcünü almak için harekete geçmesiyle Câhiliye devrinde Arap kabileleri arasında yaşanan savaşların (ey-yâmü'l-Arab) en meşhurlarından biri olan Besûs savaşı başlamış oldu. Aralıklarla kırk yıl devam eden mücadele Yevmü tehâlûkî'l-limem (Yevmü't-tehâlûk) adı verilen son savaşta Benî Bekir b. Vâil'in Benî Tağlib'e karşı kesin zafer kazanmasıyla sona erdi (525). Lahmî Kralı III. Münzir'in devreye girmesiyle iki taraf arasında Zülmecâz'da anlaşma yapıldı. 528 yılında Lahmî Kralı III. Münzir'e yenilen Kinde Hükümdarı Hâris b. Amr tahttan çekilip topraklarını dört oğlu arasında bölüştürdüğü sırada oğlu Şürahbîl'i Bekir b. Vâil, Seleme'yi de Tağlib kabilesine melik tayin etti. Hâris b. Amr'ın ölümünün ardından Şürahbîl ile Seleme arasında meydana gelen mücadelede her

iki kabile kendi meliklerinin yanında bir-biriyle savaştı. 530'da Kûfe ile Basra arasında Kûlâb denilen yerde yapılan ve Yevmü'l-Kûlâbî'le-ewel adıyla bilinen savaş Şürahbîl'in, Benî Tağlib mensubu Ebû Haneş Usaym b. Nu'mân tarafından öldürülmesiyle sonuçlandı. Lahmîler yeniden Hîre'nin kontrolünü ele geçince Tağlib kabilesi onlara destek verdi. İslâm'ın doğuş yıllarına yakın bir zamanda Benî Bekir b. Vâil ile Sâsânîler arasında cereyan eden ve Sâsânîler'in yenilgisiyle sonuçlanan Zûkâr savaşında Benî Tağlib, Sâsânîler tarafında yer aldı.

Hicretin 9. yılında (630) Medine'ye gelip Hz. Peygamber'le görüşen ve bir kısmı müslüman olan on altı kişilik Benî Tağlib heyeti hıristiyan kalmak isteyen Benî Tağlibliler'e izin verilmesini istedi. Resûl-i Ekrem çocukların vaftiz edilmemesi şartıyla bu isteği kabul etti (İbn Sa'd, I, 316). Tağlib kabilesi, Resûlullah'ın vefatının ardından el-Cezire bölgesinde peygamberlik iddiasında bulunan ve anne tarafından Tağlib'e mensup olduğu rivayet edilen Secâh'ı destekledi. Irak ve Suriye fetihlerinde Sâsânî ve Bizans orduları safında savaşan hıristiyan Arap kabileleri arasında Benî Tağlib de bulunmaktaydı. Hâlid b. Velîd, 12 (634) yılında Enbâr'ı fethettikten sonra Sâsânî kuvvetlerine destek veren Nemir, Tağlib ve İyâd kabilelerini ağır bir yenilgiye uğrattı. Ayrıca Suriye'ye doğru ilerlerken Rebîa b. Buceyr kumandasında toplanan bazı mürted Benî Tağlib mensuplarının üzerine yürüyüp ele geçirdiği ganimet ve esirleri Hz. Ebû Bekir'e gönderdi. Hz. Ömer döneminde el-Cezire bölgesi fethedilince burada yaşayan Tağlibliler hıristiyan kalmak şartıyla antlaşmaya razı oldular, ancak kendilerini küçültücü buldukları cizyeyi ödemek istemediler. Benî Tağlib'in Bizans'a katılması ihtimalini dikkate alan Hz. Ömer, diğer gayri müslimlere yapılan uygulamalardan farklı olarak bu kabileden cizye yerine zekât nisbetinin iki katı vergi alınmasını istedi. Ayrıca kabile mensuplarının çocuklarını vaftiz ettirmemeleri ve içlerinden müslüman olmak isteyenlere engel olmamaları şart koşuldu. Sıffin Savaşı'nda Muâviye b. Ebû Süfyân taraftarları arasında bazı Tağlibliler de vardı. Muâviye'nin şairi Kâ'b b. Cuayl et-Tağlibî bunlardandı.

Genellikle Emevî yanlısı olan Benî Tağlib mensupları Harre Savaşı'nda (63/683) Yezid b. Muâviye'nin, Mercirâhit Savaşı'nda (64/684) Mervân b. Hakem'in ordusunda yer aldı. Yemenî ve Mudarî Arap kabi-